

การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา: กรณีศึกษา

ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี

A Study of The Lanna Music Teacher's Role Model: A Case Study of

Kru Prommate Sabpasri

เพ็ญแพน สรรพศรี¹, ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์²

Piangpan Sabpasri¹, Yootthana Chuppunnarat²

^{1,2}สาขาคันตริศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1,2}Music Department Faculty of Education Chulalongkorn University

หน่วยปฏิบัติการวิจัย (RU) วัฒนธรรมสยามศึกษา: การวิจัยและนวัตกรรมสังคม, โครงการนวัตกรรมการศึกษาวัฒนธรรม (761008-03AC)

กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Research Unit Siam Cultural Education: Research and Social Innovation, Innovation in Arts and Culture (761008-03AC)

Ratchadapisek Sompoch, Chulalongkorn University

*ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: Piangpan.ps@gmail.com

Received: April 25, 2019

Revised: August 20, 2019

Accepted: August 22, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี กลุ่มครอบครัวและเครือข่าย และกลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ พบว่า ท่านเป็นผู้มีทักษะการเข้าสังคม เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นผู้มีความเป็นกัลยาณมิตร และเป็นผู้มีความใฝ่รู้ 2) ด้านคุณธรรม พบว่า ท่านเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ เป็นผู้มีความประพฤติตนอยู่ในความดี เป็นผู้มีความอดทน และเป็นผู้สละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม 3) ด้านความรู้ พบว่า ท่านสามารถจดจำเพลงและบรรเลงได้อย่างแม่นยำ สามารถแปรทำนองคล่องชำนาญ สามารถสอน ใช้ ปรับ กระบวนทัศน์แตกฉาน สามารถวิเคราะห์บริบทดนตรีพื้นบ้านล้านนาอย่างชาญเชิง สามารถสร้างสรรค์ผลงานตระการผล และ สามารถประเมินผลงานดนตรีที่ยังรอรวม 4) ด้านการสอน ท่านปลูกฝังให้ศิษย์บรรเลงดนตรีล้านนาได้เสนาะโสต ปลูกฝังให้ศิษย์มีความเป็นดนตรีการ ปลูกฝังให้ศิษย์พัฒนาตนเองต่อเนื่อง ปลูกฝังให้ศิษย์มีประสบการณ์

การแสดงดนตรี ปลูกฝังให้ศิษย์รู้สมรรถนะตนเอง และ ปลูกฝังให้ศิษย์มีทักษะดนตรีที่บ้านล้านนาที่ลุ่มลึก

5) ด้านความเป็นคนในวัฒนธรรมล้านนา พบว่า ท่านเป็นผู้ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวล้านนา และเป็นผู้มีความผูกพันกับขนบวัฒนธรรมดนตรีล้านนา

คำสำคัญ: ต้นแบบความเป็นครู, ครูดนตรีที่บ้านล้านนา, ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี

ABSTRACT

This research aims to study the Lanna music teacher's role model of Kru Prommate Sabpasri. Qualitative research methodology was applied to this study and the instrument used was interview form for Kru Prommate Sabpasri, family and relatives, and followers who were taught directly by Kru Prommate Sabpasri. The researcher collected data by studying the document and interviewing the informants. Data were analyzed by content analysis and the presentation was done in a form of essay.

Research result revealed that Lanna music teacher role model of Kru Prommate Sabpasri consists of 5 dimensions of characteristic. 1) Personality: He has a social skill. He is responsible for his duty, true friend, and always seeks for knowledge. 2) Morality: He is an honest person with good behavior, patient and devote his personal happiness for the common benefit. 3) Knowledge: He can recognize the song and play it precisely. He can make melody variation fluently. He can teach, use, and adjust paradigm thoroughly. He can analyses the context of Lanna folk music professionally, create beautiful performances and evaluate the music uprightly. 4) Teaching: He instills followers to play Lanna music beautifully, to love music, to develop themselves continuously. He as well instills followers to have experience and to be aware of their own capability in performing as well as having Lanna music skills prudently. 5) People in Lanna Culture: He lives according to Lanna way of life and is associated with Lanna music culture.

Keywords: Teacher Role Model, Lanna Music Teacher, Kru Prommate Sabpasri

บทนำ

ดนตรีที่บ้านล้านนาเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นทางศิลปวัฒนธรรมอันมีความสำคัญในวิถีชีวิตของสังคมชาวล้านนา (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2547)

การถ่ายทอดความรู้ด้านดนตรีที่บ้านล้านนามีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการส่งต่อองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ในสังคมล้านนาและเป็นศิลปะของประเทศชาติ องค์ประกอบในการ

เรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านล้านนาที่สำคัญคือ “ครู” ซึ่งถือว่าเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง ดังพระบรมราชาโวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (2516) ที่ได้พระราชทาน แก่บัณฑิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรว่า

“งานครูนั้นจัดเป็นงานสำคัญ เพราะเท่ากับ เป็นการสร้างคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์”

จากพระบรมราชาโวาทดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญต่อความเป็นครู ผู้ที่จะเป็นครูที่ดีนั้นต้องมีจิตใจที่มีความเป็นครู พร้อมทั้งจะถ่ายทอดทั้งวิชาความรู้และมีคุณธรรมสอนให้ผู้เรียนเป็น ผลผลิตที่ดีต่อสังคม (ภัทรวดี วชิรธาดากุล, 2553) ระพี สาคริก (2551) ได้กล่าวถึงครูว่า การให้ที่ ลึกซึ้งที่สุดคือการให้ความรู้ หากทำจากความจริงใจ ย่อมถือว่ามีคุณค่าเหนือการให้สิ่งอื่น

สำหรับการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน ล้านนา นั้น จะเป็นการถ่ายทอดโดยวิธีมุขปาฐะ สิ่งสำคัญยิ่งที่ครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาจะต้องมีอยู่ ในจิตวิญญาณ คือ ต้องมีใจรักที่จะอนุรักษ์สืบทอด ศิลปะพื้นบ้านล้านนา (สุคำ แก้วศรี, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2561) บุคคลผู้เป็นครูดนตรีพื้นบ้าน ล้านนาท่านหนึ่งที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ความเป็นครูของท่านคือ ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี

ครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ครูภูมิปัญญาไทย ด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนา (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ได้รับการถ่ายทอดความรู้และทักษะการบรรเลงดนตรี จากนายอินทร์หล่อ สรรพศรี ผู้เป็นบิดาซึ่งเป็น นักดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านล้านนาในคุ้ม พระราชชายา เจ้าดารารัศมี และเรียนรู้การขับจ้อย ขับซอจากนางพลอยสี สรรพศรี ผู้เป็นมารดา ช่างพ่อน

ในคุ้มพระราชชายา เจ้าดารารัศมี (ตั้งปณิธาน อารีย์, 2553) แม่ครูบัวเรียว (ศิลปินแห่งชาติ) ได้กล่าวถึงครูพรหมเมศวร์ว่า

“รู้จักกับครูแผนตั้งแต่สมัยเด็ก สมัยก่อน แม่ครูเป็นช่างพ่อนที่พ่อครูอินทร์หล่อกับแม่ครู พลอยสี พาไปออกงานแสดงพ่อนสาวใหม่ตาม ที่ต่าง ๆ ได้เจอกับแผนเป็นประจำ ครูแผนเป็นคน ที่มีความสามารถในด้านการเล่นดนตรีพื้นเมืองสม กับที่ได้รับการถ่ายทอดจากพ่อครูอินทร์หล่อและ แม่ครูพลอยสี รูปแบบการบรรเลงก็จะมีความเป็น ระเบียบแบบแผนงามสง่าอย่างคนในคุ้มหลวง งาน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมที่เชียงรายได้ ต้องให้ครูแผนเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการดำเนินงาน เสมอ”

(บัวเรียว รัตนมณีภรณ์, ศิลปินแห่งชาติ, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

นอกจากนี้ครูพรหมเมศวร์ ยังได้เรียนเพิ่มเติม จากเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ บุคคลสำคัญผู้เป็นคน จัดระเบียบแบบแผนการบรรเลงดนตรีพื้นบ้าน ล้านนาในประเพณีวงสะล้อซอซึงที่เป็นรูปแบบปัจจุบัน ที่ใช้บรรเลงกันอยู่ทุกวันนี้ (สุรศักดิ์ ณ เชียงใหม่, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2561)

ครูพรหมเมศวร์ ได้รับการยกย่องให้เป็น ปราชญ์ชุมชนจังหวัดเชียงรายด้านดนตรีพื้นบ้าน ล้านนา (วัชร บุญรักษาเดชธนา, 2560) และ ท่าน เป็นผู้นำดนตรีพื้นบ้านล้านนาเข้าไปสอนใน โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2522 ซึ่งจากการสืบค้นของผู้วิจัยพบว่า ท่านเป็นครู คนแรกที่นำดนตรีพื้นบ้านล้านนาเข้าสู่ระบบ โรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (กิจชัย ส่องเนตร, สัมภาษณ์, 20 กุมภาพันธ์ 2561)

เห็นได้ว่า ท่านมีใจรักและมุ่งมั่นที่จะสืบสานดนตรีพื้นบ้านล้านนา ได้ปลุกฝังให้เยาวชนได้ซึมซับและใกล้ชิดกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองตั้งแต่ยังเยาว์วัย รวมถึงลูก ๆ ของท่านเองก็เช่นกัน นับเป็นการส่งต่อองค์ความรู้สู่ทายาทในรุ่นที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยเป็นหนึ่งในทายาทรุ่นนี้ จากการที่ได้ใกล้ชิดกับครูพรหมเสวีผู้เป็นบิดา ผู้วิจัยสัมผัสได้ถึงความทุ่มเทในการเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของท่าน ท่านใช้เวลาทั้งชีวิตเพื่ออุทิศให้กับการสอนดนตรีพื้นบ้านล้านนา

จากทั้งหมดที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปได้ว่า ครูพรหมเสวี มีลักษณะเฉพาะ 5 ด้านอันเป็นจุดเด่นของความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา ได้แก่ 1) เป็นผู้ได้รับการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านล้านนาสายตรงจากคุ้มหลวงฝ่ายเหนืออันเป็นต้นแบบสำคัญของดนตรีพื้นบ้านล้านนา 2) เป็นผู้นำดนตรีพื้นบ้านล้านนาเข้าสู่การศึกษาในระบบเป็นคนแรกของภาคเหนือ 3) เป็นผู้ส่งต่อองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านล้านนาสู่ชนานทั้งในระบบการศึกษา นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 4) เป็นผู้ส่งต่อองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านล้านนาสู่ทายาทในรุ่นที่สามซึ่งบุตรธิดาของครูล้วนแต่สืบทอดเจตนารมณ์ที่จะสืบสานดนตรีพื้นบ้านล้านนาต่อไป และ 5) ได้รับการยกย่องเป็นครูภูมิปัญญาไทย ด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนาอันเป็นสิ่งยืนยันถึงความรู้ความสามารถของครูพรหมเสวีได้เป็นอย่างดี ลักษณะเด่นทั้ง 5 ด้านนี้แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณความเป็นครูของครูพรหมเสวี ที่มีความรักและอุทิศตนเพื่อดนตรีพื้นบ้านล้านนา ควรค่าแก่การยกย่องเป็นต้นแบบของครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาที่ดี ทำให้ผู้วิจัยมีแรงบันดาลใจที่จะศึกษาต้นแบบ

ความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเสวีสรรพศรี

ทั้งนี้ เคยมีผู้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชีวประวัติและการสอนดนตรีของครูพรหมเสวีสรรพศรี ไว้บ้างแล้ว แต่ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุตรสาวโดยตรงของครูพรหมเสวีสรรพศรี ดังนั้นความใกล้ชิดนี้จะเป็นข้อได้เปรียบในการเก็บข้อมูลเชิงลึกที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลได้มากกว่าผู้วิจัยท่านอื่น และการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเสวี ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรม 3) ด้านความรู้ และ 4) ด้านการสอน ซึ่งทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมานี้ เป็นคุณลักษณะครูดนตรีที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า ความเป็นครูดนตรีที่ดีนั้นไม่ว่าจะเป็นครูดนตรีสากล ครูดนตรีไทย และครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา ล้วนประกอบไปด้วยคุณลักษณะทั้ง 4 ด้านนี้เช่นเดียวกัน (วรรณิสา ประเสริฐสุภวิทย์, 2555; เสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์, 2559) และเพื่อแสดงถึงความเชื่อถือตรงของผู้วิจัย ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) อันจะเป็นการยืนยันได้ถึง ความเที่ยงตรงของข้อมูล

ประโยชน์ที่สำคัญของงานวิจัยนี้ต่อวงการดนตรีศึกษา จะเป็นการตั้งต้นที่กล่าวถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนิสิตนักศึกษาที่พึงควรมีอยู่ในหลักสูตรการผลิตครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา อันเป็นความจำเป็นและเป็นคุณลักษณะร่วมกันของบัณฑิตที่จะจบการศึกษาออกไปเป็นครูโดยที่ตัวเสริมสร้างสมรรถนะสำคัญในมิติของจิตวิญญาณ รวมถึงทักษะบางประการซึ่งจะได้คำตอบจากงาน

วิจัยชิ้นนี้ อันจะนำมาสู่ซึ่งความแข็งแกร่งของบุคลากรทางด้านดนตรีศึกษาในมิติของดนตรีพื้นบ้านล้านนาที่จะยังประโยชน์สูงสุดให้แก่ประเทศไทยในด้านของการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านล้านนาสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมสวรรค์ สรรพศรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กำหนดผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1.1) แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1.2) แหล่งข้อมูลด้านบุคคล ได้แก่ 1.2.1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ครูพรหมสวรรค์ สรรพศรี 1.2.2) กลุ่มครอบครัวและเครือข่าย และ 1.2.3) กลุ่มลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร และแบบสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

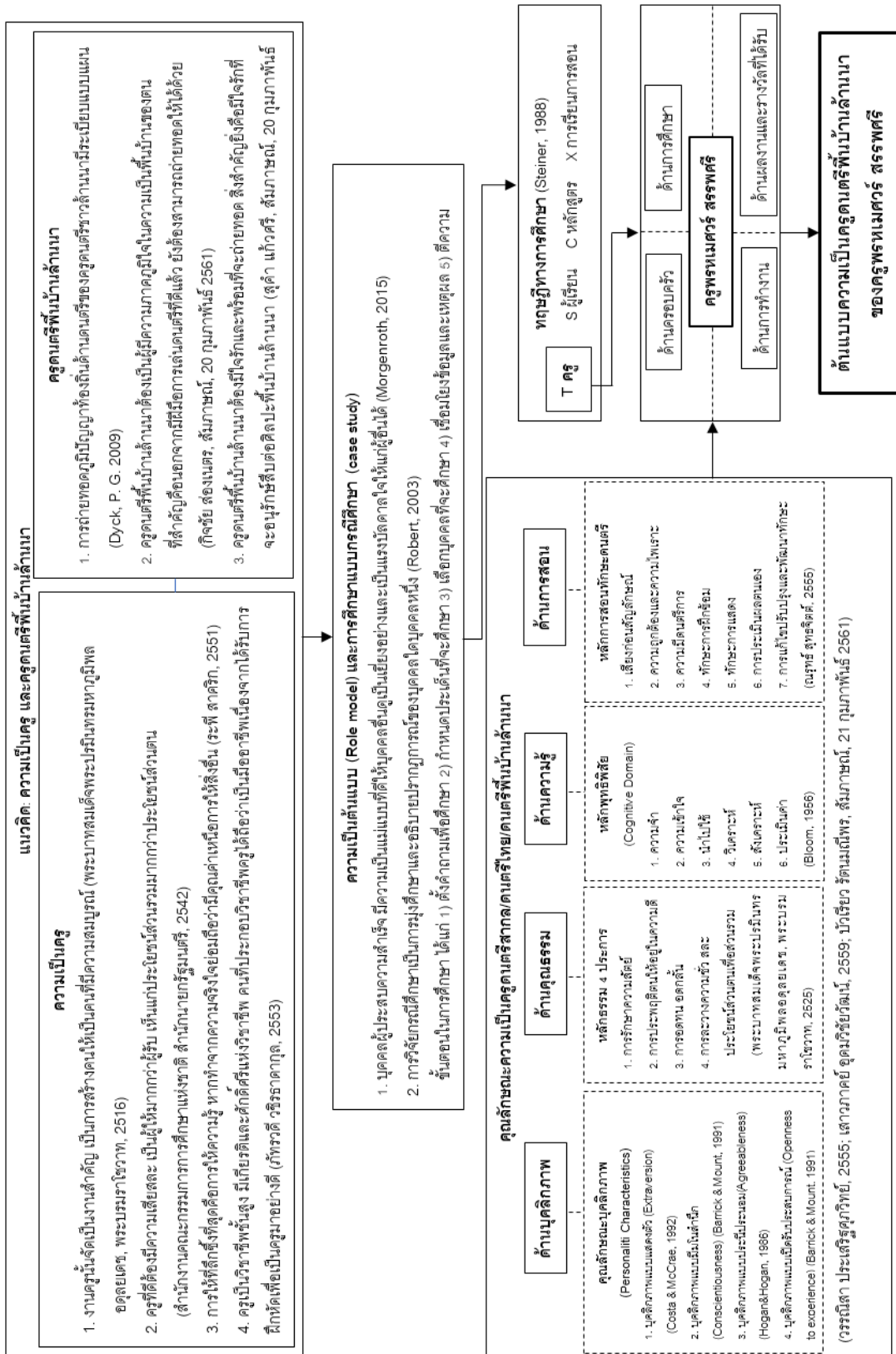
3. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม

4. วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561)

6. สรุปผลและอภิปรายผล

กรอบแนวคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ต้นแบบความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร์ สรรพศรี ประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรม 3) ด้านความรู้ 4) ด้านการสอน และ 5) ด้านความเป็นคนในวัฒนธรรม ซึ่งมีรายละเอียดประเด็นย่อยในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพ

ประกอบไปด้วย 4 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่

- 1) เป็นผู้ที่มีทักษะการเข้าสังคม
- 2) เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่
- 3) เป็นผู้มีความเป็นกัลยาณมิตร
- 4) เป็นผู้มีความใฝ่รู้

2. ด้านคุณธรรม

ประกอบไปด้วย 4 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่

- 1) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์
- 2) เป็นผู้ประพฤติตนอยู่ในความดี
- 3) เป็นผู้มีความอดทน
- 4) เป็นผู้ละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม

3. ด้านความรู้

พบว่า 1) ครูเป็นผู้มีความสามารถในการจดจำเพลงต่างๆ ได้อย่างแม่นยำและครบถ้วน รวมถึงวิธี เทคนิคการบรรเลงของแต่ละประเภทเครื่องดนตรี 2) ครูเข้าใจถึงโครงสร้างของแต่ละเพลง สามารถแปรทางของทุกเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องและไพเราะ 3) ครูนำความรู้ความสามารถมาใช้ในการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านล้านนา ได้อย่างถูกต้อง ทั้งการบรรเลงเดี่ยวและการบรรเลงรวมวง 4) ครูวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้านล้านนาในมิติต่างๆ ทั้งด้านบทบาท รูปแบบ และการคงอยู่ของดนตรีพื้นบ้านล้านนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ได้อย่างมีหลักการและเหตุผล 5) ครูสร้างสรรค์ผลงานเพลงพื้นบ้านล้านนาและบทขับชอ รวมถึงนำหลักการบรรเลงดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้ในการเล่นดนตรีพื้นบ้านล้านนาโดยไม่เสียระบบเสียงล้านนา และ 6) ครูสามารถตัดสินใจ ประเมินผลทางทักษะของผู้เล่นดนตรีพื้นเมืองได้อย่างมีระบบกฎเกณฑ์ เป็นที่ยอมรับของคนในวงการดนตรีพื้นบ้านล้านนา

4. ด้านการสอน

ประกอบไปด้วย 6 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่

- 1) สอนให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงดนตรีพื้นบ้านล้านนาได้อย่างถูกต้องและไพเราะ
- 2) ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีความเป็นดนตรีการ

3) ฝึกซ้อมดนตรีพื้นบ้านล้านนาให้กับผู้เรียนโดยการพาลูกศิษย์ไปแสดงตามงานต่าง ๆ เมื่อมีโอกาสที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนในวัยใดก็ตาม

4) ฝึกประสบการณ์การแสดงดนตรีพื้นบ้านล้านนาให้กับผู้เรียน ครูให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความสามารถตามโอกาสต่างๆ

5) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินความสามารถตนเอง ทั้งยามเรียนและยามแสดง

6) แก้ไขปรับปรุงและพัฒนาทักษะด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนาของผู้เรียน โดยการสังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคล

5. ด้านความเป็นคนในวัฒนธรรม

ประกอบไปด้วย 2 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่

- 1) ความเป็นผู้ดำเนินชีวิตตามวิถีชาวล้านนา

2) ความเป็นผู้ผูกพันกับดนตรีพื้นบ้าน
ล้านนา

ข้อค้นพบอันเป็นประเด็นสำคัญในงานวิจัย
นี้คือ ความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของ
ครูพรหมเมศวรได้ตรงกับคุณลักษณะ ความเป็น
ครูดนตรีที่ดีอันต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะ
สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี
2) เป็นผู้มีคุณธรรม 3) เป็นผู้มีความรู้ และ 4) เป็น
ผู้มีความสามารถในการสอน ซึ่งคุณลักษณะ
ดังกล่าวทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัย
ของ วรณิสรา ประเสริฐสุภวิทย์ (2555) ที่ทำการ
ศึกษาเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูที่ดี:
กรณีศึกษาพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นครูด้านดนตรีสากล และงาน
วิจัยของเสาวภาคย์ อุดมวิชัยวัฒน์ (2559) ที่ทำการ
ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็น
ครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ
ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นครูด้านดนตรีไทย ทั้งนี้ ในการ
ศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาต้นแบบความเป็น
ครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร สรรพศรี
ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูมีคุณลักษณะความเป็น
ครูดนตรีที่ดีครบทั้ง 4 ด้านตามที่เคยมีผู้นำเสนอ
ข้อมูลวิจัย แต่นอกเหนือจากคุณลักษณะสำคัญ
ดังกล่าว ผู้วิจัยพบคุณลักษณะความเป็นครูของ
ครูพรหมเมศวรเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งมิติ คือ ความเป็นคน
ในวัฒนธรรม ซึ่งมี 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ ความเป็น
ผู้ดำเนินชีวิตตามวิถีของชาวล้านนา และความเป็น
ผู้ผูกพันกับดนตรีพื้นบ้านล้านนา จะเห็นได้ว่า
ความเป็นครูดนตรีที่ดีของครูพรหมเมศวร มีทั้งหมด
5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรม
3) ด้านความรู้ 4) ด้านการสอน และ 5) ด้าน
ความเป็นคนในวัฒนธรรม ซึ่งด้านสุดท้ายนี้

เป็นคุณลักษณะเด่นเฉพาะตัวของครูพรหมเมศวร
สรรพศรี โดยความเป็นต้นแบบครูดนตรีพื้นบ้าน
ล้านนาของครูพรหมเมศวรนั้น ผู้วิจัยได้สรุปและ
นำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนภาพดังต่อไปนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาต้นแบบ
ความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเสวี
สรรพศรี ผู้วิจัยค้นพบประเด็นในการอภิปรายผล
ดังนี้

1. ความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของ
ครูพรหมเสวี สรรพศรี ภูมิหลังของครูได้รับการ
บ่มเพาะมาจากบิดามารดาคือพ่อครูอินทร์หล่อ
และแม่ครูพลอยศรี สรรพศรี ซึ่งเป็นนักดนตรี
พื้นบ้านล้านนาและช่างฟ้อนในคุ้มพระราชยา
เจ้าดารารัศมี ทำให้ครูพรหมเสวีได้รับการปลูกฝัง
ให้มีใจรักในศิลปวัฒนธรรมล้านนา ได้รับการ
ถ่ายทอดองค์ความรู้ตามกระบวนการถ่ายทอด
ภูมิปัญญาท้องถิ่นดนตรีล้านนา ซึ่งกระบวนการ
ถ่ายทอดองค์ความรู้ดนตรีของชาวล้านนานั้นมี
ความเป็นระเบียบแบบแผน (Dyck, P. G. 2009)
อีกทั้งในวัยเด็กครูพรหมเสวี ต้องช่วยบิดามารดา
สอนดนตรีพื้นบ้านล้านนาให้กับลูกศิษย์ที่มาขอ
เรียนวิชาดนตรีที่บ้าน ทำให้ครูมีประสบการณ์
ด้านการสอนดนตรีมาเป็นเวลานาน ส่งผลให้ครูมี
ทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น กล่าวได้ว่า
ครูได้รับการหล่อหลอมให้มีความเป็นครูดนตรี
พื้นบ้านล้านนามาตั้งแต่วัยเยาว์ ครูเป็นผู้มีความรัก
และภูมิใจในความเป็นคนพื้นเมือง เคารพภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ซึ่งความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของ
ครูพรหมเสวี ได้สอดคล้องกับความเป็นครูดนตรี
พื้นบ้านล้านนาที่ดี ดังที่กฤษย์ ส่องเนตร ได้กล่าวว่า
ครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาที่ดีต้องเป็นผู้มีความภาค
ภูมิใจในความเป็นพื้นบ้านของตน มีใจรักในศิลป
วัฒนธรรมท้องถิ่น และที่สำคัญคือนอกจากมีฝีมือ
การเล่นดนตรีที่ดีแล้ว ยังต้องสามารถถ่ายทอดให้
ได้ดีด้วย (กฤษย์ ส่องเนตร, 2561) จะเห็นว่าจาก

การได้รับการปลูกฝังแต่วัยเยาว์ทำให้ครูได้รับการ
บ่มเพาะด้านความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา
ประกอบกับอุปนิสัยส่วนตัวของครูที่มีความใฝ่รู้
ใฝ่เรียน มีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นครูดนตรี และ
ขยันฝึกฝนหมั่นหาประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเอง
อยู่เสมอ ทำให้ครูเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนา
อย่างสมบูรณ์

2. ครูเป็นผู้มีความเสียสละและทุ่มเทกับ
การสอนดนตรี ให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน
ครูปฏิบัติหน้าที่ครูดนตรีทุกวัน ทั้งการรับราชการครู
ที่โรงเรียนดำรงศรีราษฎร์สงเคราะห์ซึ่งเป็นการ
จัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษาในระบบ บางครั้ง
มีกิจกรรมที่ต้องสอนเพิ่มเติมนอกวันและเวลา
ราชการ นอกจากนี้ครูยังเป็นวิทยากรสอนดนตรี
ให้กับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวัย
ที่สามนครเชียงราย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาใน
รูปแบบการศึกษานอกระบบ และการสอนดนตรี
พื้นบ้านล้านนาให้กับชมรมดนตรีพื้นบ้านผู้สูงอายุ
ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบการศึกษิตตาม
อัธยาศัย อีกทั้งยังเป็นการสอนแบบจิตอาสาที่ครู
ยินดีมาสอนโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ กล่าวได้
ว่าครูเป็นผู้ที่มีความทุ่มเทให้กับการทำงานด้าน
การสอนดนตรีให้กับผู้เรียนในทุกรูปแบบการศึกษา
ความเป็นครูของครูพรหมเสวี ได้สอดคล้องกับ
ความเป็นครูที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2542) ได้ระบุว่า
ต้องมีความเสียสละ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เห็นแก่
ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

3. สำหรับในด้านการสอนดนตรีพื้นบ้าน
ล้านนาให้กับผู้สูงอายุของครูพรหมเสวี สรรพศรี
ผู้วิจัยมองว่านอกจากจะเป็นศาสตร์ด้านดนตรี
ศึกษาแล้ว ยังมีความเชื่อมโยงในมิติของดนตรี

บำบัดอีกด้วย เนื่องจากครูมุ่งสอนเพื่อสุขภาวะที่ดีของผู้เรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยทางร่างกายนั้นพบว่า ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพด้านกล้ามเนื้ออ่อนแรงเมื่อมาฝึกเล่นซึ่งซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด ผลคือ สมรรถภาพกล้ามเนื้อแข็งแรงขึ้นจากการฝึกหัดบรรเลง และทางด้านจิตใจพบว่าผู้สูงอายุในชมรมดนตรีที่บ้านทุกคนมีสุขภาพจิตที่ดีไม่มีความเครียด ซึ่งผลการสอนของครูได้สอดคล้องกับคำกล่าวของรองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี เจริญสุข ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของดนตรีกับผู้สูงอายุไว้ว่า เสียงดนตรีเป็นเพื่อนที่ดีสำหรับผู้สูงอายุ มีอิทธิพลต่อร่างกายจิตใจ (สุกรี เจริญสุข, 2550) จึงมีการนำดนตรีมาประยุกต์ใช้ในการเยียวยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และดนตรีสามารถช่วยฟื้นฟูและพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจเพื่อให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น (บุษกร บิณฑสันต์, 2553) จะเห็นว่าดนตรีมีความสำคัญและส่งผลต่อผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้ที่จะนำกิจกรรมดนตรีเข้าไปใช้กับผู้สูงอายุควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงทั้งในศาสตร์ของดนตรีและความเข้าใจกับผู้สูงอายุ ซึ่งครูพรหมเมศวร์เป็นผู้ที่มีความถนัดทางด้านดนตรีที่บ้านล้านนาและมีประสบการณ์การสอนดนตรีให้กับผู้สูงอายุมาเป็นเวลานาน ทำให้ครูมีความเข้าใจถึงความต้องการและข้อจำกัดของผู้เรียน สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

4. ความเป็นครูดนตรีที่บ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร์ได้ตรงกับคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีที่ดีอันต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ 1) เป็นผู้มีความรู้ 2) เป็นผู้มีความรู้ 3) เป็นผู้มีความรู้ และ 4) เป็น

ผู้มีความสามารถด้านการสอน ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวทั้ง 4 ด้าน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวินิจฉัยของ วรณิสสา ประเสริฐสุภวิทย์ (2555) ที่ทำการศึกษารื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูที่ดี: กรณีศึกษาพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นครูด้านดนตรีสากล และงานวิจัยของเสาวภาภักย์ อุดมวิชัยวัฒน์ (2559) ที่ทำการศึกษารื่อง การวิเคราะห์อัตลักษณ์ความเป็นครูดนตรีไทยของครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นครูด้านดนตรีไทย ทั้งนี้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรีที่บ้านล้านนาของครูพรหมเมศวร์ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ครูมีคุณลักษณะความเป็นครูดนตรีที่ดีครบทั้ง 4 ด้านตามที่เคยมีผู้นำเสนอข้อมูลวิจัย แต่นอกเหนือจากคุณลักษณะสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยพบคุณลักษณะความเป็นครูของครูพรหมเมศวร์เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งมิติ คือ ความเป็นคนในวัฒนธรรม ซึ่งมี 2 ประเด็นย่อย ได้แก่ การดำเนินชีวิตตามวิถีของชาวล้านนา และความผูกพันกับดนตรีที่บ้านล้านนา จะเห็นได้ว่าความเป็นครูดนตรีที่ดีของครูพรหมเมศวร์มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรม 3) ด้านความรู้ 4) ด้านการสอน และ 5) ด้านความเป็นคนในวัฒนธรรม ซึ่งด้านสุดท้ายเป็นคุณลักษณะเด่นเฉพาะตัวของครูพรหมเมศวร์ทำให้ครูมีความเป็นต้นแบบครูดนตรีที่บ้านล้านนาได้อย่างสมบูรณ์

5. มีอาจปฏิเสธได้ว่าข้อได้เปรียบของผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอันนำมาซึ่งความสะดวกต่อการเก็บข้อมูลเชิงลึก ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลในมิติต่าง ๆ ของครูพรหมเมศวร์

อย่างครบถ้วนและละเอียด ได้รับความร่วมมือ ในการให้การสัมภาษณ์จากทุกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล แต่จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ตลอดระยะเวลาการ เก็บข้อมูลภาคสนามทำให้ผู้วิจัยพบว่า ตัวผู้วิจัยเอง ในฐานะของบุตรสาวมีโอกาสได้สัมผัสกับตัวตน ของครูพรหมเมศร์มากขึ้น ได้รู้เรื่องราวในชีวิต ที่ผ่านมาจากครูพรหมเมศร์แบบที่ผู้วิจัยไม่เคยได้รับ รู้รายละเอียดมาก่อน แม้ว่าผู้วิจัยจะอยู่ในสถานะ บุตรสาวที่มีความใกล้ชิดกับครูพรหมเมศร์ผู้เป็น บิดาก็ตาม ด้วยความใกล้ชิดที่แน่นแฟ้นนี้ทำให้ ผู้วิจัยไม่เคยมองครูพรหมเมศร์ในฐานะ “ครู” หรือ “ศิลปินพื้นบ้าน” อย่างที่บรรดาลูกศิษย์และบุคคล ทั่วไปมองครูพรหมเมศร์ แต่ทั้งชีวิตที่ผ่านมาผู้วิจัย มองครูพรหมเมศร์เป็นเพียง “พ่อ” คนหนึ่งมาโดย ตลอด ความผูกพันทางสายเลือดนี้อาจทำให้เรา มองข้ามรายละเอียดบางประการของคนใกล้ชิด

กล่าวได้ว่าการทำวิจัยครั้งนี้ของผู้วิจัย นอกจากจะต้องรู้ด้านความเป็นครูดนตรี พื้นบ้านล้านนาอันสามารถนำไปเป็นประโยชน์ต่อ วงการดนตรีศึกษาได้แล้วนั้น ยังเป็นการเปิดประตู อีกบานที่ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้สัมผัสและใกล้ชิด กับครูพรหมเมศร์ผู้เป็นบิดามากขึ้น ได้รู้จักท่าน ในมุมที่ไม่เคยมองมาโดยตลอด ทำให้ผู้วิจัยมี ความภาคภูมิใจอย่างลึกซึ้งในงานวิจัยชิ้นนี้ ส่งผล ให้ผู้วิจัยมีความมั่นใจและมีกำลังใจมากขึ้นในการ ก้าวเดินของชีวิตในสายวิชาชีพดนตรี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในมิติ ความเป็นครูดนตรีพื้นบ้านล้านนาของครูพรหมเมศร์ สรรพศรี ซึ่งจากการทำวิจัยพบว่า นอกจากความรู้ ความสามารถด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนาที่ครูมี ความรู้อย่างลึกซึ้งและเป็นที่ยอมรับของผู้คนใน วงการดนตรีพื้นบ้านล้านนา ครูยังมีความเชี่ยวชาญ ด้านการบรรเลงดนตรีไทยโดยเฉพาะในกลุ่ม เครื่องสายไทย ทั้งซอด้วง ซออู้ ขิม จะเข้ โดยได้รับ การถ่ายทอดโดยตรงจากบิดา ผู้เป็นนักดนตรีในคุ่ม พระราชชายาเจ้าดารารัศมี และได้รับการถ่ายทอด จากครูดนตรีไทยในคุ่มในสมัยนั้น อาทิเช่น ครูซอ สุนทรวาทิน, เจ้าบัวชุม ณ เชียงใหม่, หลวงสนธิ วิชา อาจ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจควร ค่าแก่การศึกษาวิจัยให้ลุ่มลึกในมิตินี้เพิ่มเติม อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจุบันงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านล้านนา ในมิติของดนตรีศึกษายังมีไม่มากนัก ผู้วิจัย จึงเห็นสมควรให้มีการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ ด้านดนตรีพื้นบ้านล้านนาเพิ่มเติม จัดเรียงระบบ ข้อมูลและจัดทำเป็นเกณฑ์มาตรฐานแจกเช่นเดียวกับ ดนตรีสากลและดนตรีไทย

Reference

- Buaryo Ratanamaneeporn, **National Artist**, (Interview, 21 February 2018).
- Barrick, M. R. and Mount, M. K. (1991). **The big five persornality dimentions and job performance.** Persornel Psychology.

- Busakorn Binthasan. (2010). **Music Therapy. 2nd edition.** Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Bloom, B. S. and Others. (1956). **Taxonomy of Educational Objectives.** New york: David McKay Co., Inc.
- Costa, P. T. and McCrae, R. R. (1992). **Revised NEO personality inventory and NEO five factor inventory: Professional manual.** Odessa, FL: PAR.
- Dyck, P. G. (2009). **Musical journeys in Northern Thailand.** Massachusetts: Minuteman press of fall river.
- His Majesty King Bhumibol Adulyadej. (13 November 1973). Royal speech.
- His Majesty King Bhumibol Adulyadej. (1982). Royal speech.
- Hogan, J. and Hogan, R. (1986). **Hogan personnel selection series manual.** Tulsa, OK: Hogan Assessment Systems.
- Kitchai Songnet, (Interview, 20 February 2018)
- Morgenroth, T. (2015). **How role models affect role aspirants' motivation and goals.** Doctor of philosophy in psychology. University of Exeter.
- Narut Sutthachit. (2012). **Music Study of principles and essence.** Bangkok: Chulalongkorn University Publishing House.
- Office of the Education Council Ministry of Education. (2011). **Thai Wisdom Teachers 7th Batch, Northern Region.** Bureau of Lifelong Learning Policy and Educational Opportunities, Office of the Education Council, Ministry of Education.
- Office of the National Education Commission, the Prime Minister. (1999). Summary of the opinions of master teachers in 1998 and 1999. National Institute for Learning Reform.
- Phatthawadee Wachirathadakun. (2010). **Comparison of teacher development methods to professional teachers: interaction analysis.** Master of Education, Chulalongkorn University.
- Prommate Sabpasri. Interview, 20 February 2018.
- Rapee Sarik. (2008). **Teacher who is a true friend of the student.** Bangkok: Ekpimthai Company Limited.
- Ratchakon Boonraksadetthana. (2017). **Biographical studies and teaching methods of the Kru Prommate Sabpasri.** Bachelor of Arts, Faculty of Humanities Kasetsart University.
- Robert, K. Y. (2003). **Case study research. Third edition.** Applied social research methods series volume 5. SAGE publication.
- Saowapak Udomwichaiwat. (2016). **Analysis of the identity of a Thai music teacher of Samran Kerdphon,** National Artist. Master of Education Chulalongkorn University.

- Steiner, E. (1988). **Methodology of Theory Building**. Sydney; Educology Research Associates.
- Sukum Kaewsri. (Interview, 20 February 2018)
- Sukree Charoensook. (2007). **Music for the development of brain potential**. 1st Edition, Bangkok: College of Music.
- Supang Chantawanich. (2018). **Qualitative research methods**. 24th Edition. Chulalongkorn University Publishing House.
- Surasak Na Chiang Mai. (Interview, 21 February 2018)
- Tangpanithan Aree (2010). **Asomsuksa: Kru Prommate Sabpasri**. Master of Arts, Faculty of Arts Chulalongkorn University.
- Udom Rungruengsri. (2004). **Lanna-Thai dictionary, Mae Fah Luang edition**. Faculty of Humanities, Chiang Mai University.
- Wannisa Prasertsupawit. (2012). **A study of the model of music teacher: A case study of Colonel Chuchat Pitaksakorn, National Artist**. Master of Education thesis, Chulalongkorn University